

УДК 343.9

DOI: 10.15587/2523-4153.2019.187931

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НАСИЛЬСТВОМ В СІМ'Ї

І. О. Ієрусалимов, В. І. Ієрусалимов

Особливості виявлення кримінальних правопорушень, що пов'язані з насильством в сім'ї стоять на порядку денному не тільки українських правників, але й є тим гострим питанням, яке піднімається на найвищих міжнародних майданчиках, серед яких, особливе місце займає і Рада Європи. Актуальною проблемою є не тільки детінізація даного виду злочинів, але й вироблення комплексних механізмів виявлення та фіксації правопорушень, що пов'язані з насильством в сім'ї задля ефективного покарання правопорушників та застосуванні превентивних заходів. Серед них варто виокремити формуванні переліку показників для обліку центральними органами виконавчої влади випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі, а також удосконалення механізмів ідентифікації, документування, реагування, розслідування випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі щодо жінок і дівчат та притягнення винних до відповідальності. Окрему увагу варто звернути на застосування діагностичних методик щодо виявлення та протидії домашньому насильству відносно дітей фахівцями психологічної служби у системі освіти. У питанні виявлення злочинів, що пов'язані з домашнім насильством також важлива участь громадськості, а саме її взаємодія з органами правопорядку щодо повідомлення випадків злочинів, що пов'язані з домашнім насильством, а також розроблені превентивних заходів щодо протидії цим злочинам. Щодо діяльності правоохоронних органів, то тут слід звернути увагу на національну поліцію, як основний орган, на який покладена реалізація політики у даній сфері. Важливою умовою є їх розвиток та трансформація, відповідно до актуальних викликів часу, прикладом чого є проект національної поліції «ПОЛІНА»

Ключові слова: домашнє насильство, діагностичні методики, показники обліку, національна поліція, психологічна допомога

Copyright © 2019, I. Ierusalymov, V. Ierusalymov.

This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

1. Вступ

Домашнє насильство є однією з найбільш гострих соціальних проблем, від якої страждають як жінки, так і чоловіки. Проте ці категорії є найбільш вразливими категоріями осіб, що страждають від насильства в сім'ї. У групі підвищеного ризику також знаходяться особи з інвалідністю, люди похилого віку, внутрішньо переміщені особи, жінки з сільської місцевості.

Домашнє насильство, як і загалом гендерне обумовлене насильство характеризується не тільки грубим порушенням прав людини, але й на відміну від інших злочинів належить до тих правопорушень, які важко виявити. Крім того, відіграє свою роль часткове несприйняття суспільством та навіть, подекуди, правоохоронними органами виокремлення домашнього насильства серед інших видів злочинів через культурне табу та наявних гендерних стереотипів щодо поведінки жінок та чоловіків у шлюбі.

2. Літературний огляд

При підготовці цього матеріалу були проаналізовані роботи наступних науковців: Юрківа Я. І. щодо сутності та змісту соціального феномену «насильства в сім'ї» [1]; Ткаченко І. М. стосовно теоретико-кримінологічних характеристик факторів [2], що обумовлюють насильство в сім'ї; а також концептуальні підходи до аналізу насильства в сім'ї Повалий Л. В. [3]

При підготовці цього матеріалу було досліджено ряд нормативно-правових актів, серед яких Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Закон України «Про рівні права та можливості жінок та чоловіків» [4], ряд міжнародних актів, серед яких Стамбульська конвенція та Цілі Сталого розвитку ООН, державні програми, праці вітчизняних наукових дослідників та звіти громадських та міжнародних організацій.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – метою дослідження є окреслення загального механізму виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з насильством в сім'ї

Для досягнення мети були поставлені такі задачі:

1. Дослідити сучасний стан правових механізмів щодо виявлення злочинів, які пов'язані з домашнім насильством.
2. Визначити індикатори правопорушень, які вказують на насильство в сім'ї.
3. Навести приклади міжнародного досвіду та вітчизняної практики виявлення та протидії правопорушень, що пов'язані з насильством в сім'ї.

4. Окреслення загального механізму виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з насильством в сім'ї

Домашнє насильство – це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [5].

Серед видів домашнього насильства розрізняють: економічне насильство, яке полягає, наприклад, в умисному позбавленні житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними; психологічне насильство, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи та інші ознаки відповідно до норм українського законодавства; контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи; сексуальне насильство, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності. І найрозповсюдженіше фізичне насильство, тобто форма домашнього насильства, що полягає у завданні фізичної шкоди іншим особам.

Відповідно до класифікації Юрківа Я. І, вирізняють наступні типи домашнього насильства: між подружжям (чоловік – жінка, у більшості випадків насильство здійснює чоловік, але зустрічаються протилежні випадки); між батьками і неповнолітніми дітьми (насильство можуть здійснювати як батько, так і мати); між дорослими дітьми та батьками (насильство можуть чинити як дорослі діти стосовно батьків, так і навпаки, хоча перший випадок є більш розповсюдженим). Досить типовою є ситуація, коли діти, які виросли в атмосфері насильства, встановлюють свої стосунки з батьками на тих же засадах насильства. Насильницьке ставлення до батьків може виникнути і в сім'ях, де діти виросли в атмосфері уседозволеності; між дітьми в одній родині (така поведінка, як правило, виникає на фоні насильницьких стосунків між дорослими членами родини і можуть мати різноманітний характер – старші діти можуть скоювати насильство над молодшими, брати над сестрами, діти можуть об'єднуватися для насильства над кимось одним із дітей); насильство між іншими членами сім'ї: між тещею або тестем і зятем, свекром або свекрухою і невісткою, онуками та дідусем або бабусею тощо [1, с. 234].

Особливості домашнього насильства полягають у наступному. Даний вид насильства зазвичай відбувається на системній основі, коли насильник має повну владу та контроль над жертвою, і дії насильника направлені проти близької людини і повторювані у часі. Крім того, якщо вже є одна з форм домашнього насильства, висока ймовірність того, що й інші форми насильства можуть розвиватися. Тому, важливо сформулювати актуальний та дієвий механізм щодо виявлення, фіксування та дослідження даних щодо злочинів, які пов'язані з насильством в сім'ї.

Наразі, боротьба з домашнім насильством стоїть на порядку денному не тільки державного, але й світового рівня і є одним з пріоритетів Цілей сталого розвитку ООН [6].

Заради подолання проблеми домашнього насильства, був розроблений та ратифікований рядом країн, комплексний міжнародний акт – Стамбульська конвенція. Її мета полягає у запобіганні проявам домашнього насильства та захисті жертв від даного виду злочинів, посилення кримінальної відповідальності та вироблення стратегії в сфері протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству.

Серед ряду норм Стамбульської конвенції, які вибудовують комплексний механізм протидії домашньому насильству в рамках даного дослідження варто звернути увагу на положення щодо виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з насильством в сім'ї, яке відображено в ст. 11 цієї Конвенції, яка охоплює збір даних і дослідження.

Відповідно до ст. 11 Конвенції, для цілей виконання цієї Конвенції Сторони зобов'язуються:

а) регулярно збирати відповідні дезагреговані статистичні дані про випадки всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції;

б) підтримувати дослідження стосовно всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, для вивчення його основних причин і наслідків, кількості випадків і рівня винесених вироків, а також ефективності заходів, ужитих для виконання цієї Конвенції.

Крім того, сторони Конвенції докладають зусиль для проведення опитувань населення на регулярній основі для оцінки поширення й тенденцій усіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування Стамбульської Конвенції [7].

Наголошується також на забезпечення експертами інформації для стимулювання міжнародного співробітництва та уможливлення міжнародного порівняльного аналізу, яка потім має бути доступна громадськості.

Нажаль, в Україні, не дивлячись на активну адвокаційну кампанію ряду громадських та міжнародних організацій Стамбульська конвенція так і не була ратифікована. Також недосконалість системи збору даних за необхідними показниками є однією з основних причин домашнього насильства та насильства за ознакою статі відповідно Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року [8].

Але фіксація та збір даних передбачена і іншими зобов'язаннями, що взяла на себе Україна. Відповідно до Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року, що затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2018 р. № 634-р. можна виокремити рекомендацію 27 «Здійснення всебічних заходів щодо запобігання та боротьби з насильством щодо жінок і дівчат та забезпечення притягнення винних до відповідальності і належного покарання». З метою виконання цієї рекомендації були передбачені наступні заходи, які можна пов'язати з проблемою виявлення злочинів, що пов'язані з домашнім насильством [9].

Перший із них, полягає у формуванні переліку показників для обліку центральними органами виконавчої влади випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Індикатором його виконання є починаючи з 2019 року – формування переліку показників для обліку центральними органами виконавчої влади випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі і постійна передача інформації щодо них до Мінсоцполітики.

Другий захід полягає у удосконаленні механізмів ідентифікації, документування, реагування, розслідування випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі щодо жінок і дівчат та притягнення винних до відповідальності. Індикатором виступає виконання у 2019 році МВС, Мінсоцполітики, Мін'юстом, Національною поліцією та Генеральною прокуратурою (за згодою) удосконалення механізмів ідентифікації, документування, реагування, розслідування випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі щодо жінок і дівчат та притягнення винних до відповідальності.

Треба зазначити, що урядом України були розроблені необхідні інструменти задля збору на фіксації даних, що пов'язані із виявленням кримінальних правопорушень, пов'язаних з насильством в сім'ї.

Так, постановою КМУ від 20 березня 2019 р. № 234, був затверджений порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі [10].

Реєстр – це автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система, призначена для збирання, реєстрації, накопичення, зберігання, адаптування, зміни, поновлення, використання, поширення (розповсюдження, реалізації, передання), знеособлення і знищення визначених Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» даних про випадки домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Відповідно до п.12 реєстр формується окремо за кожним випадком насильства шляхом внесення до нього відповідної інформації суб'єктами з урахуванням особливостей, передбачених частиною шостою статті 16 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»[4]. До Реєстру вносяться відомості (окремо за кожним випадком) про: 1) випадок насильства, тобто дату, час, місце та інші обставини вчинення злочину; 2) постраждалу особу та вжиті заходи з надання їй допомоги, починаючи від час і дата надходження заяви, повідомлення про вчинення насильства, дані про особу і до інформації про надання безоплатної право-

вої допомоги постраждалій особі (найменування центру, опис наданої допомоги і дата її надання); 3) дані про кривдника, особисту контакту інформацію, винесений уповноваженим підрозділом органу Національної поліції терміновий заборонний припис кривднику (дата, номер) і застосування передбачених приписом заходів, затверджена судом пробаційна програма для кривдника (за даними уповноважених органів з питань пробації) та ін.

Взагалі, розглядаючи механізми виявлення злочинів, що пов'язані з домашнім насильством і вжиття відповідних заходів варто звернути увагу на основний орган, на який покладена реалізація політики у даній сфері. Відповідно до п.2 ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію» серед обов'язків поліцейського на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій, є вжиття необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції [11].

Фокусуєчись на правопорушеннях, що пов'язані з домашнім насильством у 2017 році був запущений проект «ПОЛІНА», що покликаний забезпечувати ефективну систему виявлення, реагування та протидії випадкам домашнього насильства. а також налагодженню взаємодії поліції із суб'єктами, дотичними до теми насильства, у забезпеченні справедливості при допомозі постраждалим та покаранні злочинців. Із 2017 року проект діє у Дарницькому районі Києва, Малиновському районі Одеси та у Северодонецьку на Луганщині.

Окрему увагу варто звернути на застосування діагностичних методик щодо виявлення та протидії домашньому насильству відносно дітей фахівцями психологічної служби у системі освіти, які викладена в Додатку до листа Міністерства освіти і науки України від 30.10.2018 № 1/9-656 [12].

У Положенні про психологічну службу у системі освіти України визначено поняття діагностики. Діагностика - це виявлення причин труднощів у навчанні, інтелектуальному розвитку, соціально-психологічній адаптації; вивчення та визначення індивідуальних особливостей динаміки розвитку особистості, потенційних можливостей в освітньому процесі, професійному самовизначенні [13].

Для виявлення випадків насильства в сім'ї застосовується ряд індикаторів, що знаходять своє відображення в поведінці дитини, яка страждає від неадекватних та шкідливих взаємовідносин у родині. Серед таких індикаторів визначають: **страхи**, що проявляються від замкненості в собі і пасивності до насильницької поведінки; **зовнішні прояви поведінки**, які призводять до прояву впертості та мовчазливості в поведінці або до агресивної поведінки; **нездатності виразити почуття вербально**, наслідком чого є нездатність вербально виразити свої почуття і емоції; **залучення дитини до конфлікту між батьками**, внаслідок чого діти в свої поведінці слідує патернам поведінки батьків; **захисник матері**, коли дитина намагається всіма способами захистити свою матір від насильства; **розчарування**, коли діти внаслідок отриманого стресу переважно подавлені, розчаровані та засмучені; **почуття виправдані жорстокої поведінки**, коли в очах дітей йде виправдання скоєного насильства; **почуття непертрібності**, коли через неувагу батьків, діти можуть вдаватися до поведінки, яка призводить до депресії та навіть самогубств; **ізоляція**, коли насильство в сім'ї є буденним явищем, що впливає на усвідомлення свого місця дитиною у суспільстві; **суперечливі почуття щодо батьків**, що полягають у бажанні дитини бути з батьками незважаючи на їх насильницьку поведінку щодо неї.

Крім вищезгаданих індикаторів, пропонується проводити з дітьми особисті бесіди та моделювання ігрових ситуацій і в разі виявлення тривожних ознак у її поведінці працівниками психологічної служби необхідно провести опитування за спеціально розробленою анкетой виявлення випадків жорстокого поводження з дітьми.

Щодо діагностичних методик щодо виявлення та протидії домашньому насильству відносно дітей, то до них відносять: Опитувальник для дослідження психотравмуючої події (автор: В.Г. Панок), що призначений для дослідження психотравмуючої події для підлітків і дорослих, побудований на процесі аналізу життєвого шляху клієнта; Соціологічна анкета (авт. В.Г. Панок), що призначена для виявлення ставлення дорослих людей до проблеми насильства над дітьми; Стандартизоване інтерв'ю батьків, діти яких зазнали кривдження й знаходяться у стані посттравматичного стресу, яке розроблене у Йельському центрі вивчення дітей; Методика «Перелік життєвих подій», що застосовується як для оцінки загальної кількості потенційно травматичних подій у житті людини, так і для кращого визначення її проблем; Методика діагностики батьківського ставлення (авт.: А. Варга, В. Столін), яка застосовується для роботи з батьками; Проективна методика «Дім-Дерево-Людина», яка покликана виявити симптомокомплекс емоційної сфери особистості, що полягають у незахищеності, тривожності, недовіри до себе, почуття неповноцінності, ворожості, конфліктності, труднощів у спілкуванні, депресивності; Проективна методика «Кінетичний малюнок сім'ї», що направлена на виявлення

ставлення дитини до членів своєї сім'ї, сімейні взаємини, які викликають тривогу або конфлікти, виявляє, як дитина сприймає взаємини з іншими членами родини і своє місце в сім'ї;

Проективна методика «Неіснуюча тварина», що допомагає досліджувати загальні особливості особистості дитини, агресивність, труднощі у спілкуванні та зрозуміти внутрішній світ дитини, те як вона сприймає оточуюче середовище.

Значною проблемою є спроможність дітей та їх усвідомлення щодо можливостей звернення до правоохоронних служб та соціальних органів щодо фактів насильства в сім'ї. Відповідно до соціологічного опитування, що було проведене у 2015 році Київським інститутом соціології, половина дітей, які зазнавали насильства, не зверталися до жодної особи, намагаючись вирішити проблему самостійно. Вкрай низьким є рівень звернень дітей до соціальних служб. Також, у своєму дитинстві серед тих дорослих, у кого траплялися ситуації порушення їхніх прав, 62 % не зверталися ні до кого, а 27 % зверталися до батьків та 9 % до інших родичів, 7 % зверталися до вчителів і лише 3 % до правоохоронних органів [14].

У питанні виявлення злочинів, що пов'язані з домашнім насильством також важлива участь громадськості, а саме її взаємодія з органами правопорядку. Звертаючись до міжнародного досвіду, варто звернути увагу на Республіку Польща.

Так, метою місцевої Програми безпеки Гданська є активізація громади та координації дій усіх служб, які відповідають за безпеку населення. Крім того, програма є доповненням до інших цільових програм, що направлені на створення комфортних умов життя для мешканців та гостей міста. Одним з основних напрямків роботи в рамках Програми вирішення проблем безпеки на 2016–2018 роки є попередження насильства в сім'ї, що відсилає до кризового втручання та процедури так званої «Блакитної карти».

«Блакитна карта» була запроваджена задля протидії насиллю та наданні професійної підтримки особам та сім'ям у кризових ситуаціях. Цілодобово соціальні служби надають послуги консультування у сфері протидії насильству в сім'ї, і у разі підозр або фактів насильства в сім'ї для неї заводять блакитну картку, яку переносять на карту насильства у місті та надають житло людям, які потребують захисту. До вирішення таких ситуацій долучаються різні міські служби, які впровадили так звані «блакитні картки».

Сім'ї, у які є «блакитна картка», перебувають під постійним контролем та наглядом соціальних служб. Індикаторами, які вимірюють ефективність цього проекту, є: кількість соціальних працівників, залучених до допомоги; кількість людей, які беруть участь у роботах із кризового втручання; кількість втручань, у тому числі у випадках домашнього насильства; кількість людей, яким було надано допомогу; кількість захищених дітей у ситуаціях різних загроз, у тому числі у зв'язку з насильством; кількість створених «блакитних карток»; кількість робочих груп; кількість зустрічей робочих груп [15].

Зазвичай, серед тих сімей, що належать до групи ризику, які схильні до проявів домашнього насильства відносять сім'ї, коли зазвичай один або декілька з подружньої пари вживає наркотичні речовини зловживає алкоголем, має проблеми зі психічним здоров'ям. Також сюди можна віднести сім'ї, де порушено емоційно-психологічний клімат, а також сім'ї, які переживають стрес через хворобу або смерть близької людини.

Переходячи до вітчизняного досвіду виявлення фактів домашнього насильства за допомогою громадськості варто звернути увагу на Звіт проекту ПРООН «Верховенство права та правосуддя на рівні громад у районах України, постраждалих від конфлікту» за 2018 рік, що був підготовлений за підсумками дослідження спроможності державних органів та органів місцевого самоврядування Луганської області щодо забезпечення системи роботи із запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі [16].

Так, відповідно до звіту, у регіоні наявна альтернативна практика виявлення фактів насильства. З метою пілотування моделей інноваційних послуг щодо реагування на випадки насильства в Луганській області з листопада 2015 р. реалізовується проект «Комплексний підхід до вирішення проблем гендерно-зумовленого насильства та насильства по відношенню до хлопчиків, дівчат, жінок та чоловіків у східних регіонах України», який впроваджується МБФ «Українська фундація громадського здоров'я» в Донецькій і Луганській областях за фінансової підтримки Фонду в галузі народонаселення ООН та Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), у рамках якого відпрацьовується модель діяльності 8 мобільних бригад соціально-психологічної допомоги постраждалим від насильства (проектні локації – Станично-Луганський, Новоайдарський, Попаснянський, Кременський, Старобільський райони, міста Северодонецьк, Рубіжне, Лисичанськ).

За статистикою, у період з січня по жовтень 2018 року мобільними бригадами у 8 локаціях Луганської області виявлено 3123 випадки насильства (1900 жінок, 165 чоловіків, 304 дитини (170 дівчаток та 134 хлопчики).

Також у цьому звіті наголошується, що у об'єднаних територіальних громадах луганської області було створено Центри надання соціальних послуг, у повноваженнях одного із відділів якого є функції центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді.

З метою здійснення ефективної взаємодії суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах та комплексного вирішення питань сімей, при виконанні міських Рад/районних у місті/районних державних адміністрацій діє Дорадчий орган з питань взаємодії суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах.

На засіданнях Дорадчого органу розглядаються справи кожної окремої сім'ї, яка опинилася в складних життєвих обставинах, зокрема постраждала від домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Більшістю голосів приймається рішення про доцільність взяття сім'ї під соціальний супровід або відсутність такої необхідності та розподіляються функції кожного суб'єкта соціальної роботи стосовно вирішення складних життєвих обставин цієї сім'ї. За потреби справа розглядається на засіданні Дорадчого органу повторно і вирішується питання щодо продовження або припинення соціального супроводу.

Після проведення оцінки потреб приймається рішення про надання соціальних послуг сім'ї (особі), яка перебуває у складних життєвих обставинах. Керівник центру соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді видає наказ про здійснення соціального супроводу сім'ї (особи), призначає фахівця, відповідального за його здійснення, та укладає протягом семи робочих днів договір з сім'єю (особою) про здійснення соціального супроводу.

5. Результати дослідження

Під час дослідження та підготовки даного матеріалу були виокремлені сильні та слабкі сторони українського законодавства та практичного досвіду щодо виявлення правопорушень, що пов'язані з насильством в сім'ї, що потім можна буде використовувати при розробці дослідницьких матеріалів та методик. Також зроблено акцент на тому, що необхідно покращити впорядкування збору інформації суб'єктів, що здійснюють заходи із запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі та налагодження більш якісної комунікації та співпраці між різними органами; забезпечити належне інформування населення про превентивні заходи та можливості реагування щодо злочинів, що пов'язані з насильством в сім'ї; забезпечити проведення навчальних тренінгів та семінарів для фахівців служб у справах дітей, соціальної роботи, медичних і педагогічних працівників, волонтерів щодо виявлення та попередження даного виду злочинів; посилити участь громадськості у виробленні механізмів та інформуванні щодо злочинів, що пов'язані з насильством в сім'ї.

6. Висновки

Відповідно до викладеного матеріалу, автори дійшли наступних висновків:

1. Аналіз сучасного стану правових механізмів щодо виявлення злочинів, що пов'язані з домашнім насильством продемонстрував нам доволі чітку та послідовну структуру нормативно правових актів у цій сфері, починаючи від Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та постанови КМУ щодо порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Проте, Україна так і не ратифікувала Стамбульську конвенцію, що є важливим міжнародним документом у системі правових актів у цій сфері.

2. Були виокремлені індикатори, що фіксують правопорушення, що пов'язані з насильством в сім'ї. Для виявлення випадків насильства в сім'ї застосовується ряд індикаторів, що знаходять своє відображення в поведінці дитини, яка страждає від неадекватних та шкідливих взаємостосунків у родині, а також ряд тих індикаторів, що закладені до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі

3. Серед міжнародного досвіду був виокремлений приклад Республіки Польща в рамках Програми вирішення проблем безпеки на 2016-2018 роки стосовно попередження насильства в сім'ї, що відсилає до кризового втручання та процедури так званої «Блакитної карти» та українського практичного досвіду реагування на випадки насильства у Луганській області.

Література

1. Юрків Я. І. Сутність та зміст соціального феномену «насильство в сім'ї» // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». 2013. № 27. С. 234–237.
2. Ткаченко І. М. Теоретико-кримінологічна характеристика факторів, що обумовлюють насильство в сім'ї // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2013. Т. 1, № 6-1. С. 80–83.
3. Пovalій Л. В. Концептуальні підходи до аналізу насильства в сім'ї // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2010. № 14 (1). С. 358–367.
4. Про рівні права та можливості жінок та чоловіків: Закон України № 2866-IV. 08.09.2005. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

5. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України № 2229-VIII. 07.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2229-19>
6. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. 2017. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
7. Проект Закону про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60492
8. Концепція Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року: Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 728-р. 10.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/728-2018-%D1%80>
9. Національний план дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/65/f477357n14.doc>
10. Порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: Постанова Кабінету Міністрів України № 234. 20.03.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/234-2019-%D0%BF>
11. Про Національну поліцію: Закон України № 580-VIII. 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/580-19>
12. Методичні рекомендації про застосування діагностичних методик щодо виявлення та протидії домашньому насильству відносно дітей фахівцями психологічної служби у системі освіти: Додаток до листа Міністерства освіти і науки України № 1/9-656. 30.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0656729-18>
13. Положення про психологічну службу у системі освіти України: Наказ Міністерства освіти і науки України № 509. 22.05.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0885-18#n19>
14. Насильство щодо дітей в Україні. Всеукраїнське опитування громадської думки / ред. Павлиш С., Журавель Т. Київ: Вид-во ФОП Клименко, 2015. 146 с.
15. Посібник безпека громади: пошук спільних рішень. Київ, 2018. 133 с.
16. Звіт проекту ПРООН «Верховенство права та правосуддя на рівні громад у районах України, постраждалих від конфлікту» за 2018 рік.

Received date 05.11.2019

Accepted date 20.11.2019

Published date 30.12.2019

Ієрусалимов Ігор Олександрович, кандидат юридичних наук, доцент, професор, кафедра досудового розслідування, Національна академія внутрішніх справ, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна, 03035
E-mail: igor.iерusalimov@gmail.com

Ієрусалимов Владислав Ігорович, аспірант, Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет», бул. Академіка Вернадського, 16-в, м. Київ, Україна, 03115
E-mail: ierusalimov.vlad@gmail.com